

Studiehandledning

Specialistfysioterapeut inom Ortopedisk manuell terapi

Reviderad 2022-01-01 uppdaterad XXXX-XX-XX

Innehållsförteckning

Inledning	4
En målstyrd utbildning	4
Förkunskapskrav	5
Allmänna och specialistspecifika mål	5
Ingående delar	6
Klinisk tjänstgöring	6
Klinisk handledning	6
Krav på handledaren	6
Teoretisk fördjupning	6
Kvalitets-och förbättringsarbete	7
Att ansöka om specialistkompetens	7
Specialistkompetens inom fler områden	7
Förkortad studieplan och dispens från handledning	7
Granskningsprocess	7
Överklagan	7
Kostnad	8
Viktiga begrepp	8
Förutsättningar för ST-tjänstgöring	8
Lärandemål allmänna kompetenser	9
Mål I A. Medicinsk vetenskap	9
Mål I B. Medarbetarskap, ledarskap och pedagogik	10

Mål I C. Personcentrerad vård, Etik, mångfald och jämlikhet	11
Mål I D. Systematiskt kvalitets- och patientsäkerhetsarbete.....	12
Mål I E. Hälsöfrämjande arbete	13
Mål I F. Läkemedel	14
Lärandemål för specialistområdet OMT	15
Mål II A. Funktionell anatomi, fysiologi, biomekanik, smärta.....	15
Mål II B. Sjukdomslära.....	16
Mål II C. Beteendevetenskap	17
Mål II D. Patologi, diagnostik och behandling till specialistområdet angränsande områden .	18
Mål II E. Undersöknings- och behandlingsmetoder, tester och utvärderingsinstrument	19
Mål II F. Kliniska färdigheter i undersökning, bedömning och behandling	21
Allmänna råd.....	23
Utbildningsstruktur	23

Studiehandledning Specialistfysioterapeut inom Ortopedisk Manuell Terapi

- OMT är ett internationellt specialismråde inom fysioterapi för personer med akuta och/eller långvariga smärtproblem, funktionsstörningar, skador och sjukdomar i det muskuloskeletala systemet (rörelsesystemet) hos personer i alla åldrar. Omhändertagandet är baserat på anamnes, undersökning, bedömning och behandling utifrån ett kliniskt resonemang och inkluderar såväl specifika funktionella som manuella undersöknings- och behandlingstekniker samt funktionsträning.
- Arbete med patienter ska specialistfysioterapeuten genomföra med en biopsykosocial förankring och med ett patientcentrerat arbetssätt som förankrats i aktuell vetenskap och klinisk beprövad erfarenhet.
- Specialistområdet innefattar bred och specifik kunskap avseende diagnostiserande, hälsofrämjande, sjukdomsförebyggande, rådgivande, behandlande och rehabiliterande åtgärder.
- Specialistfysioterapeuten skall ha en bred kunskap och behärska fördjupade undersöknings- och behandlingstekniker. Exempel på behandlingstekniker är manuell mobilisering/manipulation, neurodynamiska behandlingsmetoder, motorisk kontrollträning, funktionsträning, rörelser för smärtlindring och anpassad rehabiliteringsträning baserad på individuell bedömning av patientens tillstånd.
- Specialistfysioterapeuten ska också ha god förmåga att samarbeta med andra professioner och instanser inom hälso-och sjukvården och andra myndigheter.

Inledning

På 1970-talet togs ett första initiativ att utveckla en specialistordning då ”behörighet att ange speciell inriktning” inrättades. Denna behörighet utfärdades fram till kongressen 1993 då den ersattes av specialistordningen. Idag finns 17 specialistinriktningar inom fysioterapi. Specialistutbildningen är en målrelaterad treårig klinisk utbildning under handledning med krav på akademisk examen om lägst magister samt annan teoretisk och klinisk utbildning som syftar till fördjupning och breddning inom specialismrådet.

Studiehandledningen beskriver de krav och lärandemål som ingår i specialiseringstjänstgöring (ST) för fysioterapeuter¹ och som leder fram till certifiering som specialistfysioterapeut. Ännu är inte fysioterapeuters specialistutbildning reglerad i lag men förbundet verkar aktivt och kontinuerligt för att fysioterapeuters specialistkompetens ska erkännas av samhället.

En målstyrd utbildning

Specialistutbildningen är en målrelaterad och individuellt utformad utbildning. Det innebär att innehållet i specialistutbildningen kan se olika ut för olika individer beroende på de erfarenheter, kunskaper och meriter som den sökande har med sig vid specialistutbildningens

---

¹ I dokumentet används genomgående titeln fysioterapeut. Här innefattas även sjukgymnast vilket är den tidigare benämningen/titeln på professionen.

början. Fokus för bedömningen ligger på måluppfyllelse, det vill säga det som den sökande lärt sig genom sin kliniska erfarenhet samt fort- och vidareutbildning. Inom ett sådant kompetensbaserat synsätt är det inte föreskrivet exakt vilka kurser den enskilde ska gå eller hur många timmar varje utbildningsaktivitet innefattar. Utgångspunkten är istället att allt systematiskt lärande räknas och att det finns många olika sätt att lära och utvecklas på. Måluppfyllelse ska kunna verifieras med olika intyg. I studiehandledningen anges lärandemålen och förslag på utbildningsaktiviteter. Målbeskrivningarna i studiehandledningen består av lärandemål vilka kompletterar varandra. Det är därför viktigt att läsa dessa tillsammans som en helhet. Som stöd finns förslag på rekommenderade aktiviteter för varje lärandemål. I studiehandledningen anges inte hur lång tid det tar för att uppnå ett specifikt lärandemål. Vissa av kompetenserna förväntas fysioterapeuten utveckla under hela sin ST, tex inom etik. Den totala längden på en ST rekommenderas vara tre år på heltid. Om den totala utbildningstiden underskrider tre år på heltid behöver utbildningen förlängas med motsvarande tid. Förutom magisterutbildning och andra utbildningsaktiviteter, består utbildningen av klinisk tjänstgöring under handledning. Utbildningen kan förlängas om ST-fysioterapeuten väljer att genomföra utbildningen på deltid.

Förkunskapskrav

För att påbörja specialistutbildning krävs:

- kandidatexamen i fysioterapi
- två års klinisk erfarenhet som leg fysioterapeut om minst 75 procent av heltidsanställning

Ansökan om att påbörja specialiseringstjänstgöring-individuell studieplan.

Specialiseringstjänstgöringen bygger på ett självstyrkt lärande med stöd av en individuell studieplan. Studieplanen formuleras utifrån de lärandemål och rekommenderade aktiviteter som föreslås i studiehandledningen. Med stöd av handledaren formulerar ST-fysioterapeuten sin individuella studieplan. Studieplanen liksom handledaren ska godkännas av förbundets specialistkommitté innan ST påbörjas. Det finns två ansökningstillfällen per år, 1 februari respektive 1 september. Vid dessa tillfällen hanteras alla ansökningsärenden. Handläggningstiden är normalt upp till tre månader efter sista ansökningsdag. Den individuella studieplanen är giltig i sex år. Om ST-fysioterapeuten inte har slutfört utbildningen inom denna tid behöver studieplanen revideras och bedömas på nytt av specialistkommittén.

Allmänna och specialistspecifika mål

I målbeskrivningarna anges de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som specialistfysioterapeuten ska utveckla under sin ST. I målbeskrivningarna finns allmänna mål och specialitetspecifika mål. De allmänna målen gäller för alla specialiteter inom fysioterapi medan de specifika är beroende av vilket specialistområde fysioterapeuten specialiserar sig inom. I studiehandledningen finns rekommendationer för hur den individuella studieplanen för de allmänna samt de specifika lärandemålen inom respektive specialistområdet bör utformas. Rekommendationerna syftar till att vara ett stöd och underlätta tolkningen och samsynen kring målen, ge tips till handledare och ST-fysioterapeut avseende utbildningsplanens utformning och handledningens innehåll samt exemplifiera de utbildningsaktiviteter som finns angivna för respektive lärandemål.

Ingående delar

Specialiseringstjänstgöringen innefattar:

- Klinisk tjänstgöring under handledning inom specialistområdet
- Akademisk examen på avancerad nivå (lägst magister)
- Teoretisk fördjupning relevant för specialistområdet
- Genomfört kvalitets- och förbättringsarbete

Klinisk tjänstgöring

Den kliniska tjänstgöringen ska omfatta tre års tjänstgöring inom specialistområdet under handledning av en namngiven handledare som godkänts av förbundets specialistkommitté. Den kliniska tjänstgöringen är grunden i ST-utbildningen och ska utgöra majoriteten av utbildningstiden. Övrig tid ska fyllas av kurser eller andra utbildningsaktiviteter.

Klinisk handledning

Den kliniska handledningen ska motsvara totalt 30 timmar fördelat på tre år vilket kan fördelas på ca fem tillfällen/år. Handledarens uppgift är att:

- fungera som bollplank och stöd vid utformningen av studieplanen
- bistå med kollegialt erfarenhetsutbyte i det kliniska arbetet för valda moment eller aspekter kopplat till lärandemålen
- följa upp att innehållet i planen genomförs och vara ett stöd för reflektion kring lärandet
- intyga att aktiviteter i studieplanen är genomförda och kompetensmål uppfyllda

Handledningen kan ske individuellt eller i grupp, och kan ske fysiskt eller på distans. I samband med att studieplanen upprättas kan handledare och ST-fysioterapeut också göra en överenskommelse om hur handledningen ska läggas upp. Syftet med överenskommelsen är att främja en välfungerande relation och att synliggöra förväntningar och behov mellan handledare och den sökande. Det kan handla om kommunikationssätt, återkoppling och/eller lärostil. Vägledning för en sådan överenskommelse finns att ladda ner från hemsidan.

Krav på handledaren

Den kliniska handledaren ska vara specialist inom relevant område och välförankrad i kliniskt arbete. Det är möjligt att vid behov ha både en huvudhandledare och en eller flera bihandledare.

Teoretisk fördjupning

Den teoretiska utbildningen ska vara planerad, ändamålsenlig och systematisk och ska kunna motiveras utifrån specialistområdets lärandemål, rekommenderade aktiviteter samt den sökandes behov. ST-fysioterapeuten rekommenderas att kontinuerligt dokumentera sitt lärande.

Vad gäller kurser är rekommendationen att den individuella studieplanen ska innehålla en variation av olika typer av kurser, tex högskolekurs, seminarium, webutbildning, konferens etc. Det bör tydliggöras vilket lärandemål som avses uppfyllas i samband med deltagande i kurs.

ST-fysioterapeuten ska ha en akademisk vidareutbildning på avancerad nivå, lägst magisterexamen. En examen på avancerad nivå ska säkerställa att specialisten utvecklat akademiska kompetenser såsom kritiskt tänkande, informationskunskap, vetenskapligt förhållningssätt och självstyrt lärande. Denna kompetens ger den sökande verktyg att

vidareutveckla sig inom sitt ämnesområde samt kapacitet att verka i rollen som kunskapsbärare, kunskapsförmedlare och kunskapsutvecklare. Därför behöver magister-/masterexamen inte vara inom området fysioterapi utan alla utbildningar med relevans för området fysioterapi accepteras, exempelvis klinisk medicinsk vetenskap, beteendevetenskap, folkhälsa eller idrottsmedicin.

Kvalitets-och förbättringsarbete

Hälsa-och sjukvården är i ständig utveckling och dess förmåga att systematiskt utvärdera verksamheten utifrån ett kvalitets-och förbättringsperspektiv blir allt viktigare. I ST-tjänstgöringen ingår att ett kvalitets-och förbättringsarbete utifrån verksamhetens behov med en etablerad metod.Handledaren intygar att ST-fysioterapeuten genomfört arbetet utifrån en etablerad metod och uppnår kompetenskraven i lärandemålet.

Att ansöka om specialistkompetens

När ST-fysioterapeuten fullföljt sin individuella studieplan och handledaren kan intyga att utbildningsaktiviteter är genomförda och lärandemålen är uppfyllda är det möjligt att ansöka om specialistkompetens. Ansökan består av intyg signerade av handledaren samt tre skriftliga reflektionsuppgifter. Se information på hemsidan där även blanketter och intyg finns tillgängliga.

Specialistkompetens inom fler områden

Det är möjligt att söka specialistkompetens inom mer än ett område. Uppnådda allmänna mål inom en specialitet kan tillgodoräknas inom en annan specialitet utan kompletteringar med undantag för veterinärmedicin vars allmänna mål skiljer sig något från övriga.

Förkortad studieplan och dispens från handledning

Det är möjligt att ansöka om förkortad studieplan. Dock ska denna som minst omfatta två år. I dessa fall ska ST-fysioterapeuten i sin studieplan även redogöra för vilka lärandemål som hen redan uppnår samt lämna underlag för tillgodoräknande av utbildningsaktiviteter. Det är möjligt att ansöka om dispens från handledning i de fall fysioterapeuten anser att alla formella krav samt lärandemål är uppfyllda. Ansökan ska då innehålla en redogörelse av uppfyllda lärandemål, underlag för tillgodoräknande av utbildningsaktiviteter samt dispensansökan.

Granskningsprocess

Specialistkommittén granskar alla individuella studieplaner och specialistansökningar utifrån de lärandemål och rekommenderade aktiviteter som finns beskrivna i studiehandledningen. Vid behov kan de efterfråga kompletterande handlingar.

Överklagan

Om den sökandes specialistansökan inte blir godkänd av specialistkommittén har hen möjlighet att komplettera och/eller förtydliga sin ansökan. Om den sökande och kommittén därefter inte är överens finns möjlighet för den sökande att överklaga kommitténs beslut till Vetenskapliga rådet. I en överklagan behöver den sökande redogöra för den/de aspekter som hen anser inte blivit korrekt värderade och motivera varför beslutet bör ändras. Överklagan ska skickas inom två veckor efter meddelat beslut.

Kostnad

Avgiften är 1 500 kr för medlem respektive 15 000 kr för icke medlemmar. Avgiften betalas i samband med att handläggning av en ansökan påbörjats. Skulle den sökande av olika skäl inte kunna fullfölja sin specialistutbildning kan hen kontakta förbundet och ansöka om att få tillbaka 80 procent av avgiften.

Viktiga begrepp

I målbeskrivningarna används bland annat begreppen *behärska*, *ha kunskap om och ha kännedom om*. Att *behärska* innebär att fysioterapeuten ska uppvisa de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som krävs för att fullständigt och självständigt kunna utföra de arbetsuppgifter som förekommer inom det område som avses. Det kan till exempel vara att fullständigt och självständigt kunna bedöma, behandla och följa upp en patient och använda de metoder som är relevanta för området. *Ha kunskap* används för att uttrycka ett kompetenskrav som är mindre omfattande än *behärska*. *Ha kännedom* används för att uttrycka det minst omfattande kompetenskravet. I målbeskrivningarna anges också när genomförandet av vissa utbildningsaktiviteter ska styrkas genom intyg.

Med auskultation menas en strukturerad kortare utbildningsaktivitet, vanligen en halv- eller heldag, förlagd i klinik eller annan verksamhet som är viktig för specialistområdet.

Förutsättningar för ST-tjänstgöring

För att ST-fysioterapeuten ska uppnå lärandemålen, och för att handledaren ska klara sitt uppdrag behövs erforderliga resurser till aktiviteter relaterade till utbildningsplanen, kompetensutveckling och stöd till handledare. Det är viktigt att förankra sin studieplan med sin arbetsgivare innan start samt att handledaren ges goda förutsättningar att genomföra sitt handledaruppdrag.

I målbeskrivningarna finns delmål (I) som är gemensamma för alla specialistområden och specialistspecifika delmål (II) som är framtagna för varje specialitet.

Lärandemål allmänna kompetenser

Mål I A. Medicinsk vetenskap

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> • behärska att kritiskt granska och värdera vetenskapliga texter • uppvisa ett vetenskapligt förhållningssätt till rutiner och arbetssätt i det dagliga arbetet • kunna använda olika vetenskapliga kunskapskällor i sitt dagliga arbete 	Klinisk tjänstgöring under handledning Akademisk fördjupning motsvarande lägst magisterexamen	Intyg om klinisk tjänstgöring Examensbevis utfärdat av universitet/högskola Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare

Mål I A är specialistfysioterapeuten bas. Specialistfysioterapeuten är en resurs för sin arbetsplats genom att arbeta evidensbaserat och medverka till att ett vetenskapligt förhållningssätt genomsyrar verksamheten.

Måluppfyllnad: För måluppfyllelse krävs akademisk examen om lägst magister samt klinisk tjänstgöring under handledning.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Målet kan tränas i den kliniska tjänstgöringen genom att ST-fysioterapeuten kritiskt granskar vetenskapliga texter och nya rön samt genom ett kritiskt förhållningssätt till fysioterapeutiska metoder.

Målet kan vidare tränas t ex genom:

- Deltagande i vetenskaplig sammankomst och yrkesrelaterade sammankomster
- Deltagande i Fysioterapeuternas studiecirkel om evidens
- Presentation av vetenskapligt arbete

Diskussionsförslag i handledning:

- Hur förhåller sig ST-fysioterapeuten till de metoder som hen använder?
- Vilka kunskapsstöd använder sig ST-fysioterapeuten av i sin kliniska tjänstgöring?
- Hur ser strukturen och ansvaret ut för uppdatering av dessa?
- Vilka kunskapsunderlag har ST-fysioterapeuten tillgång till via sin arbetsplats?
- Hur kan den evidensbaserade hälso- och sjukvården utvecklas på arbetsplatsen?
- Hur hanterar ST-fysioterapeuten om en patient har önskemål om en icke-evidensbaserad metod?

Mål I B. Medarbetarskap, ledarskap och pedagogik

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> • ha kompetens att leda arbetet med kontinuerligt lärande bland fysioterapeuter • ha kompetens att handleda medarbetare och studenter • ha kompetens att planera och genomföra undervisning • ha kompetens att arbeta i interprofessionella team 	Klinisk tjänstgöring under handledning Kurs/-er	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomförd kurs/-er Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare

Mål I B är en del i specialistfysioterapeutens bas. För att uppnå målet krävs att ST-fysioterapeuten under hela utbildningsperioden kontinuerligt analyserar och reflekterar kring medarbetarskap, ledarskap och pedagogik.

Måluppfyllnad: För måluppfyllnad ska specialistfysioterapeuten i sin verksamhet vara kunskapsbärare, kunskapsförmedlare och kunskapsutvecklare. Vidare förväntas ST-fysioterapeuten kontinuerligt medverka i och facilitera interprofessionellt arbete såsom interprofessionella teamrönder där man lär med, om och av varandra.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Målet kan tränas i den kliniska tjänstgöringen och aktiviteter bör planeras in under hela utbildningsperioden. Kontinuerligt lärande kan uppnås genom att ST-fysioterapeuten tillsammans med handledaren reflekterar kring sin egen kompetensnivå, identifierar egna behov av kompetensutveckling samt utvecklar metoder för att inhämta ny kunskap och utveckla sin kompetens. Målet kan tränas genom att göra en analys av arbetsplatsens metoder för kontinuerligt lärande bland fysioterapeuter. Vidare rekommenderas att ST-fysioterapeuten kontinuerligt under utbildningsperioden leder patientskolor, håller i internutbildning eller liknande aktiviteter.Handledning av grundutbildningsstudenter alternativt mentorskap för nyanställda kollegor rekommenderas.

Diskussionsförslag i handledning:

- Analysera samarbetet i de vårdteam ST-fysioterapeuten ingår i/har insyn i utifrån vad som fungerar bra och vad som kan utvecklas.
- Analysera den egna kompetensen och lärandet samt identifiera egna behov av kompetensutveckling
- Analysera hur konflikter hanteras, tex med patient, medarbetare eller närstående?
- Reflektion kring den egna rollen som handledare.

Kurser: Högskolekurs i handledning alternativt andra utbildningstillfällen ordnat av exempelvis högskola, region, Fysioterapeuterna.

Mål I C. Personcentrerad vård, Etik, mångfald och jämlikhet

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> • ha kompetens att bemöta människor som unika personer och med respekt oberoende av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder • kunna identifiera och hantera etiska problem och analysera dessa på ett strukturerat sätt • kunna hantera värdekonflikter i det dagliga arbetet • ha kompetens att möta personer utsatta för våld i nära relationer 	Klinisk tjänstgöring under handledning	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare

Mål I C är en del i specialistfysioterapeutens bas. För att uppnå målet krävs att ST-fysioterapeuten under hela utbildningsperioden kontinuerligt analysera och reflekterat kring personcentrerad hälso- och sjukvård, etiska frågeställningar, mångfald och jämlikhet.

Måluppfyllnad: Momenten kan tränas genom att under hela utbildningsperioden och under handledning lära sig att identifiera, analysera, strukturera och hantera frågor som rör etik, mångfald och jämlikhet.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Samtliga delar i mål I C kan tränas i den kliniska tjänstgöringen. För godkännande ska ST-fysioterapeuten ha kännedom om den egna verksamhetens arbete utifrån diskrimineringslagen.

För vidare kunskap om våld i nära relationer se: Nationellt centrum för kvinnofrid:

<https://www.nck.uu.se/>

Diskussionsförslag i handledning:

- Hur ser mina egna normer, fördomar, och etiska värderingar ut?
- Hur relaterar de till den egna verksamhetens policy i dessa ämnen?
- Etiska problemställningar från patientmöten, exempelvis önskemål från patient eller närstående vad gäller utrednings- och behandlingsåtgärder
- Genomföra tolksamtal och reflektera kring skillnader mellan tolksamtal från övriga samtal

Mål I D. Systematiskt kvalitets- och patientsäkerhetsarbete

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> • kritiskt kunna granska den egna verksamheten och kunna genomföra en risk- och händelseanalys • systematiskt kunna arbeta för integrering av nya, åtgärder, processer, rutiner och tekniker och metoder i det dagliga hälso- och sjukvårdsarbetet 	Klinisk tjänstgöring under handledning Genomföra ett kvalitets- och förbättringsarbete inom verksamheten med hjälp av en vedertagen metod	Intyg om genomförd klinisk tjänstgöring Intyg om genomfört förbättringsarbete utfärdat av handledare Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare

Mål I D beskriver specialistfysioterapeutens roll i verksamhetens utveckling och patientsäkerhetsarbete. För att uppnå målet krävs att ST-fysioterapeuten under hela utbildningsperioden är delaktig och sätter sig in i verksamhetens rutiner för risk- och händelseanalys.

Måluppfyllnad: Samtliga delar i mål I D kan tränas i den kliniska tjänstgöringen. För godkännande krävs genomförande av ett förbättringsarbete inom den egna verksamheten eventuellt i samarbete med andra.

Exempel på förbättringsarbeten kan vara att förbättra vårdkedjan för en viss patientgrupp alternativt utveckla eller revidera patientinformation. Det kan även vara att medverka i en arbetsgrupp för att förbättra effektiviteten eller flödet i en process på kliniken. I detta mål specificeras ej omfattningen av arbetet. Däremot är det ett krav att etablerade verktyg och metoder i förbättringskunskap används i arbetet.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

För vidare kunskap om förbättringskunskap, se till exempel Qulturum, region Jönköping. Qulturum är ett centrum för utveckling och förbättringsarbete inom hälso- och sjukvård och tandvård. Här finns stöd och hjälp för arbetet att ändra arbetssätt och system. Även Sveriges kommuner och regioner (SKR) har metoder, verktyg och stöd för utveckling inom detta område.

Diskussionsförslag i handledning:

- Reflektera kring egna patientfall där risker uppstått
- Hur upptäcker och anmäler man brister i verksamheten och hur hanteras avvikelser?
- Hur ser verksamhetens patientsäkerhetsarbete ut och hur skulle patientsäkerheten kunna utvecklas vidare?
- Hur arbetar den egna verksamheten med systematiska förbättringar och vilka metoder används?

Mål I E. Hälsofrämjande arbete

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> • behärska att vägleda patienter i frågor om levnadsvanor i sjukdomsförebyggande och behandlande syfte eller för att förbättra sjukdomsprognos • ha fördjupad kunskap inom beteendemedicin och beteendemedicinska tillämpningar i prevention, bedömning och behandling 	Klinisk tjänstgöring under handledning Kurs/-er	Intyg om genomförd klinisk tjänstgöring Intyg om genomförd kurs/-er Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare

Specialistfysioterapeuten arbetar aktivt med hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande metoder och använder sig av etablerade beteendemedicinska principer.

Måluppfyllelse: Målet kan tränas i den kliniska tjänstgöringen och för godkännande krävs att specialistfysioterapeuten arbetar strukturerat utifrån ett beteendemedicinskt och hälsofrämjande förhållningssätt

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Fördjupning av kunskap genom inläsning och uppdatering av aktuell litteratur till exempel Socialstyrelsens Nationella riktlinjer, Folkhälsomyndighetens riktlinjer samt FYSS.

Kurser: Högskolekurs/-er eller metodkurs inom det beteendemedicinska området eller motsvarande.

Mål I F. Läkemedel

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> kunna förhålla sig till förekommande läkemedel i relation till fysioterapeutiska interventioner 	Klinisk tjänstgöring under handledning Auskultation	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om auskultation Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdat av handledare

Målet syftar till att ST-fysioterapeuten ska ha kännedom om de vanligast förekommande läkemedlen, dess eventuella biverkningar och hur de kan påverka fysioterapeutisk intervention.

Måluppfyllnad: För måluppfyllnad ska den specialistkompetenta fysioterapeuten kunna planera insatser med hänsyn till aktuell läkemedelsbehandling.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Detta mål kan tränas under hela utbildningsperioden till exempel genom att ST-fysioterapeuten med hjälp av en för ämnet kompetent person, utifrån specifika patientfall gå igenom läkemedelslistor i relation till fysioterapeutisk intervention. Diskussion av patientfall.

Lärandemål för specialistområdet OMT

Mål II A. Funktionell anatomi, fysiologi, biomekanik, smärta

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska inom området muskuloskeletal hälsa ha: <ul style="list-style-type: none"> • fördjupad kunskap om funktionell anatomi • fördjupad kunskap om biomekanik • fördjupad kunskap om fysiologi • fördjupad kunskap kring träningsfysiologi vid muskuloskeletal besvär • kunskap om smärtfysiologi och smärtklassificering 	Kurs/-er Klinisk tjänstgöring under handledning	Kursintyg Intyg klinisk tjänstgöring

Mål A utgör en del av den teoretiska basen i specialistutbildningen.

För att kunna uppnå målet krävs det att ST-fysioterapeuten, under hela utbildningstiden, teoretiskt fördjupar sig i funktionell anatomi, biomekanik, fysiologi och smärta.

Måluppfyllnad:

ST-fysioterapeuten ska kunna redogöra för och tillämpa kunskap om funktionell anatomi, biomekanik och smärta i ett teoretiskt såväl som kliniskt sammanhang.

ST-fysioterapeuten ska teoretiskt kunna redogöra för och tillämpa kunskaper inom träningsfysiologi vid muskuloskeletal smärta och dysfunktionella tillstånd.

ST fysioterapeuten skall teoretiskt kunna redogöra för smärtmekanismer samt klassificering av smärta. Dessa kunskaper skall sedan integreras i undersökning och bedömning samt behandling.

ST-fysioterapeuten ska ha kunskap om hur olika smärtyper svarar på olika muskuloskeletal interventioner.

Rekommenderade aktiviteter:

Klinisk tjänstgöring: I kliniskt arbete genomföra smärtklassificering på patienter. Skriftlig redogörelse av patientfall med smärtklassificering med referenser till relevant litteratur.

Kurs/er: OMT-steg 2, Master fysioterapi inriktning ortopedisk manuell terapi, Luleå tekniska universitet år 1-3 eller motsvarande. Högskolekurser inom relevanta områden; exempelvis: funktionell anatomi, träningsfysiologi, biomekanik, smärta.

Mål II B. Sjukdomslära

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
<p>Specialistfysioterapeuten ska inom området muskuloskeletal hälsa ha:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fördjupade kunskaper om incidens, etiologi, patologi och läkningsprocesser vad gäller traumatiska och icke-traumatiska dysfunktioner • fördjupad kunskap om vävnadslära och läkningsprocesser • fördjupad kunskap om patologisk mekanisk dysfunktion samt dess patogenes • kunskap om hur patologi i andra områden än det muskuloskeletal systemet kan manifesteras sig som dysfunktion i det muskuloskeletal systemet • kunskap om teorier och förklaringsmodeller till fysisk aktivitet som behandling av såväl akut som långvarig smärta • kunskap om psykologiska aspekter av såväl akut som långvarig smärta 	<p>Kurs/-er</p> <p>Klinisk tjänstgöring under handledning</p>	<p>Kursintyg</p> <p>Intyg klinisk tjänstgöring</p>

Mål B utgör en del av den teoretiska basen i specialistutbildningen.

För att kunna uppnå målet krävs det att ST fysioterapeuten under hela utbildningstiden teoretiskt fördjupar sig i sjukdomslära.

Förståelse av psykologiska aspekter av akut och långvarig smärta.

I kliniska arbete nyttjat screeningformulär för gula flaggor.

Måluppfyllnad:

ST- fysioterapeuten skall teoretiskt och i daglig klinisk verksamhet kunna redogöra för patologiska tillstånd inom det muskuloskeletal området.

ST-fysioterapeuten ska teoretiskt kunna redogöra för och tillämpa kunskaper inom vävnadsadaptation vid muskuloskeletal smärta och dysfunktionella tillstånd.

ST-fysioterapeuten ska kunna redogöra för användande av screeningformulär av psykologiska faktorer i klinisk verksamhet.

Rekommenderade aktiviteter:

Klinisk tjänstgöring: I kliniskt arbete genomföra screening med avseende på psykologiska faktorer. Skriva patientfall med redogörelse för psykologiska faktorer påverkan vid muskuloskeletal besvär som inkluderar planering av behandling.

Kurs/er: OMT-steg 2, Master fysioterapi inriktning Ortopedisk manuell terapi, Luleå tekniska universitet år 1-3 eller motsvarande. Högskolekurser inom relevanta områden exempelvis; patologi, sjukdomslära, smärta, fysisk aktivitet som behandling.

Mål II C. Beteendevetenskap

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: inom området muskuloskeletal hälsa: <ul style="list-style-type: none"> • ha kunskap om beteendevetenskapliga teorier och modeller • ha kunskap om hur smärta och eller rädsla för smärta påverkar rörelsemönster, funktion samt beteende • behärska att implementera beteendevetenskapliga modeller vid behandling och uppföljning av patienter • ha kännedom om screeningformulär inom beteende-medicin användbara vid bedömning och utvärdering 	Kurs/-er Klinisk tjänstgöring under handledning Auskultation	Kurs/-er Klinisk tjänstgöring under handledning Intyg om genomförda auskultationer

Mål C utgör såväl teoretisk som tillämpad del i specialistutbildningen.

ST- fysioterapeuten skall utifrån sin teoretiska bas inom beteendevetenskap kontinuerligt arbeta med bedömning av patientens beteendeförutsättningar under hela utbildningstiden. ST- fysioterapeuten ska i sin behandlingsplanering ta hänsyn till och välja strategier för intervention beroende på beteendefaktorer.

I kliniska arbete nyttjat screeningformulär för gula flaggor.

Måluppfyllnad

ST-fysioterapeuten ska kunna redogöra för implementering av beteendestrategier utifrån ett teoretiskt perspektiv i planeringen av behandling.

ST-fysioterapeuten ska kunna redogöra för användande av screeningformulär av sociala- och beteende faktorer i klinisk verksamhet.

Rekommenderade aktiviteter

Auskultation: Auskultation vid enhet med multimodal smärtrehabilitering.

Klinisk tjänstgöring: I kliniskt arbete genomföra screening med avseende på psyko-sociala faktorer. Skriva patientfall med beteendeanalys som inkluderas i behandlingsplanering.

Kurs/er: Högskolekurs-er inom beteendemedicin.

Mål II D. Patologi, diagnostik och behandling till specialistområdet angränsande områden

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
<p>Specialistfysioterapeuten ska inom området muskuloskeletal hälsa ha:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kunskap om bildiagnostiska undersökningsmetoder, dess indikationer samt frågeställningar relevanta för vald metod • kännedom om relevanta undersökningsmetoder inom området neurofysiologiska undersökningar • kännedom om indikationer samt kontraindikationer för behandlingsmetoden operation • kännedom om farmakologisk smärtlindring • kännedom om blockader- och elstimulerande smärtlindrande behandling • kännedom om relevanta inflammatoriska sjukdomar • kännedom om relevanta neurologiska sjukdomar • kännedom kring patologiska tillstånd från inre organ samt kärl som kan manifesteras som smärta i rörelseapparaten samt påverka funktion 	<p>Litteratur inom området</p> <p>Kurs/-er</p> <p>Auskultation</p>	<p>Litteraturlista</p> <p>Kursintyg</p> <p>Intyg om genomförda auskultationer</p>

Mål D utgör en del av den teoretiska basen i specialistutbildningen.

För att uppnå målet krävs att ST-fysioterapeuten läser litteratur, deltar i kurser samt genomför auskultationer inom angränsande ämnesområden.

Måluppfyllnad

ST-fysioterapeuten ska kunna redogöra och tillämpa kunskap kring exempelvis viscerosomatik, screening för kärltlost smärta samt identifiering av allvarligare patologier.

ST-fysioterapeuten ska teoretiskt kunna redogöra för hur vissa vanliga patologiska sjukdomstillstånd såsom som t.ex. diabetes, KOL, hypo-hyperthyroidos, endometriosis och osteoporos påverkar muskuloskeletal funktion och hälsa.

ST-fysioterapeuten ska teoretiskt kunna redogöra för hur vissa vanliga patologiska sjukdomstillstånd såsom som de degenerativa- samt inflammatoriska system- och neurologiska sjukdomarna påverkar muskuloskeletal funktion och hälsa.

ST-fysioterapeuten ska behärska att differentialdiagnostiskt identifiera angränsande sjukdomar och integrera kunskapen från angränsande ämnesområden i undersökning- och interventionsupplägg.

Rekommenderade aktiviteter

Litteratur: Litteratur-lista på läst litteratur inom området.

Kurs/er: OMT-steg 2, Master fysioterapi inriktning Ortopedisk manuell terapi, Luleå tekniska universitet år 1-3 eller motsvarande. Högskolekurs-er inom smärta, neurologi, inflammatoriska sjukdomar och röntgen.

Auskultation: Auskultera inom exempelvis: neurofysiologi, röntgen, ortoped, smärtenhet, smärtmottagning.

Mål II E. Undersöknings- och behandlingsmetoder, tester och utvärderingsinstrument

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
<p>Specialistfysioterapeuten ska inom området muskuloskeletal hälsa behärska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • utförandet av kliniska empiriska och evidensbaserade undersökningsmetoder gällande: -led, muskel, nerv, rörelsedysfunktion och motorisk kontroll • utförandet av kliniska evidensbaserade behandlingsmetoder med avseende på: patientutbildning, mobilisering, manipulation, behandling av muskel, neurodynamik, rörelsedysfunktion och motorisk kontroll • användande av evidensbaserade utvärderingsinstrument och diagnostiska tester 	<p>Klinisk tjänstgöring under handledning</p> <p>Kurs/-er</p>	<p>Intyg klinisk tjänstgöring</p> <p>Kursintyg</p>

Mål E är en del av den kliniska basen i specialistutbildningen.

För att uppnå målet krävs att ST-fysioterapeuten tillgodogör sig empiriska och evidensbaserade tekniker för undersökning och behandling motsvarande specialistområdets omfattning. Vidare krävs att ST-fysioterapeuten under hela utbildningsperioden kontinuerligt tillämpar dessa tekniker på patienter vid såväl ny- som återbesök.

För att uppnå målet krävs teoretisk kunskap kring metoder för utvärdering av muskuloskeletal rehabilitering som tillämpats i klinisk daglig verksamhet som utvärdering av given behandling.

Måluppfyllnad:

ST-fysioterapeuten ska tekniskt behärska såväl undersöknings- som behandlingsmetoder inom området muskuloskeletal hälsa. Kunna göra bedömningar om risk kontra nytta i val av behandlingsmetod.

ST-fysioterapeuten ska kunna genomföra utvärdering av given behandling med nyttjande av evidensbaserade utvärderingsmetoder och visa förståelse för deras diagnostiska och utvärderande egenskaper (omfattande tillförlitlighet, validitet, förändringsförmåga och diagnostisk noggrannhet).

Rekommenderade aktiviteter

Klinisk tjänstgöring: Öva med kollegor och handledare på utförande och handlag av inom specialistområdet givna undersöknings- och behandlingsmetoder. Integrera och anpassa undersöknings och behandlingsmetoder på patienter med muskuloskeletal besvär. Utvärdering av given behandling med objektiva utvärderingsinstrument. ST-fysioterapeuten ska besitta ett brett kunnande av ett flertal av funktionstester och utvärderingsmetoder, såväl aktiva som passiva.

Kurs/er: OMT-steg 2, OMT-steg 3, Master fysioterapi inriktning ortopedisk manuell terapi, Luleå tekniska universitet år 1-3 eller motsvarande.

Mål II F. Kliniska färdigheter i undersökning, bedömning och behandling

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
<p>Specialistfysioterapeuten ska med ett kliniskt resonemang i ett biopsykosocialt perspektiv för personer med muskuloskeletala-besvär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärska en klinisk färdighet och förmåga att utföra en patientsäker undersökning • behärska en klinisk färdighet och förmåga att ställa en funktionsdiagnos/ diagnos med smärtklassifikation • behärska en klinisk färdighet och ha förmåga att genomföra en behandling och uppföljning. Behandlingen skall väljas utifrån ett patientcentrerat perspektiv gällande mål och förväntningar med stöd av evidensbaserad medicin • behärska att tillämpa hälsofrämjande behandling och förebyggande vårdprogram • - behärska att integrera funktionell anatomi, fysiologi, biomekanik och smärta vid undersökning, bedömning och behandling • behärska att integrera kunskaper i angränsande ämnesområden vid undersökning, bedömning och behandling. 	<p>Klinisk tjänstgöring under handledning</p> <p>Kurs/ -er</p> <p>Auskultation</p>	<p>Intyg klinisk tjänstgöring</p> <p>Kursintyg</p> <p>Intyg om genomförda auskultationer</p>

Mål F är en del av den kliniska basen i specialistutbildningen.

ST-fysioterapeuten ska under utbildningen successivt fördjupa sin kompetens och som färdig specialist inneha kompetens att ta emot svårare och mer komplexa patienter inom muskuloskeletal hälsa som är i behov av fysioterapi. Den kliniska praktiska kompetensen skall vara väl integrerad med den teoretiska och vetenskapliga kompetensen. Det krävs att fysioterapeuten under hela sin ST-utbildning träffar patienter för både ny- och återbesök.

Kliniskt resonerande innebär förmågan att omsätta teori till praktik och sedan integrera allt det i ett systematiskt kliniskt resonerande både med avseende på undersökning, bedömning och behandlingsplanering. Detta är specialistens signum och skall integreras och förbättras

systematiskt under hela utbildningstiden. Det kliniska resonerande är viktigt då specialisten skall kunna hantera många komplexa patienter där mönsterletning och standardbehandlingar saknas.

Måluppfyllnad:

ST-fysioterapeuten ska med ett gott handhavande och god säkerhet genomföra en klinisk undersökning, smärtklassifikation, bedömning, behandling och uppföljning av patienter med muskuloskeletal besvär.

ST-fysioterapeuten ska kritiskt tillämpa kunskap om indikationer, kontraindikationer, försiktighetsåtgärder och effekter för att tillämpa bästa möjliga behandling vid muskuloskeletal dysfunktion

ST-fysioterapeuten ska kunna skilja på patienter med akuta behov och vilka som kan avvakta fysioterapeutisk intervention, vilka som är i behov av fysioterapi eller av vård av annan vårdgivare, samt ha kunskap om vilka vårdgivare som patienten vid behov kan hänvisas till.

Rekommenderade aktiviteter

Klinisk tjänstgöring: Kliniskt arbete med patienter och däri få feedback från kollegor på klinisk resonerande, undersökning, smärtklassifikation, bedömning, behandling och uppföljning. Arbeta med kliniskt resonerande formulär för att utveckla sitt kliniska resonemang.

Auskultation över längre tid: ST-fysioterapeuten har handledning i arbete med patienter där kliniskt resonerande i klinisk undersökning, bedömning och behandling med patienter genomförs. Arbeta med kliniskt resonerande formulär för att utveckla sitt kliniska resonemang.

Kurs/er: OMT-steg 2, OMT-steg 3, Master fysioterapi inriktning ortopedisk manuell terapi, LTU år 1-3 eller motsvarande.

Allmänna råd

Utbildningsstruktur

Efter ST-utbildningen ska alla specialister inom området ha en likvärdig kompetens.

Efter specialistutbildningen är det viktigt att ST-fysioterapeuten besitter kompetens att arbeta inom hela specialistområdet. Detta uppnås genom att ST-fysioterapeuten parallellt med utbildningens kurser och moment arbetar kliniskt och omsätter erhållen kunskap i kliniskt arbete.

För att uppnå specialistkompetens inom OMT är det, förutom genomförande av kurser (eller motsvarande) nödvändigt med kollegial fortbildning och kvalitetsutveckling till exempel genom inomprofessionell diskussion och reflexion. För att uppnå kommunikativ kompetens är återkommande medsittning, förslagsvis med handledare eller bihandledare en viktig metod, både för att observera en erfaren kollega arbeta i patientmötet men också för att bli sedd i sitt eget patientarbete. I handledning bör kraven på den blivande specialisten succesivt stegras och såväl teoretisk bas som klinisk färdighet och kliniskt resonerande vidareutvecklas till att hantera alltmer komplexa problem. Då specialistområdet är brett bör ST- fysioterapeuten under utbildningstiden kontinuerligt träffa patienter i alla åldrar, såväl som med besvär från olika delar av kroppen.

OMT-sektionens kurser Steg 2 och Steg 3 samt Master fysioterapi inriktning Ortopedisk manuell terapi (Luleå tekniska universitet) år 1-3 är till innehåll och upplägg anpassade för att motsvara specialistområdet lärandemål A, B, D, E och F. Måluppfyllelse kan ske på alternativa sätt och med alternativa kurser men det krävs då att handledare besitter nödvändiga kunskaper och förmågor för att bedöma och handleda ST- fysioterapeuten emot måluppfyllelse genom teoretisk och praktisk utbildning.